

Ego-Afrika-ko Hendrik Verwoerd diktadorea il da

Gizonak bat garala danok argi dago. Teorian beintzat. Bai zera pratikan!

Eriotzak beintzat ori lortzen dau, danok bardintzea. Baiña guk orretxeri be sentidua kendu gura deusagu sarritan: aberatsak aberatsen modura, andiak andikiro, ta danok al dogunera. Bai ta geiagorik ezin datekenean, eriotza-ikusleen artean be bereizkuntza jarriaz. Orraxeraifio eldu gara gure tentelkerian! Lotsagarriztat, orixe da Verwoerd-en entierroan gertau dana, zuri ez tiranak aparteko leku batean imifiaz anfiteatroan. Auxe da "apartheid" politika.

Dakizuenez, Demetri Tsafendas-ek erio-tza emonda, Ego-Afrika'ko leen-ministroa, Hendrik Verwoerd, il da.

Hendrik Verwoerd, au izan da "apartheid" politikaren zirikatzaillerik biziena, ta amorratuena.

"Apartheid" politika zer dan?

Ego-Afrika'n zuriak, baltzak eta koloredunak bizi dira. Obeto: zuri batzuk, eta baltzak. Baltzak 11 milloi dira. Ta zuriak: 3. Zuriok daukez ango gubernua, eta indarra ta dana, kanpotik etorritakoak eta zatia gitxiago izan arren. Ta "apartheid" politika onegaz lortu gura dabe zera, baltzak terreno txiki batzuetan sartu danak, eta eurak geienagaz geratu. Ori lortuaz, baltzeri eunetik 13 geratzen jakez terrenoetan, ta eureri, zurieri %-tik 87.

Baltzen terrenoari "baltzen lurraldea" deituko jako (parka!: deitzen jako). Ta zurienari, trukez, "zurien lurraldea". "Zurien lurralde" orreetan, baltzek eztaukie sartzetik. Alan da be "baltzen lurralde" ortan, baltzeri autonomi osoa emoten ei jake. Baiña entzun daigun, probatzat, Transkei-ko buruzagietako batek, Sabata Dalindyebon jaunak, difiona:

"Transkei-n emon deuskuen askatasuna, olloak ollotegian daukenaren parekoa da. Ganadu-korta bat, ori baiño obeto".

Auxe da "apartheid" politika.

Ego-Afrika'ko Errepublikaren Gobernu-ko politika, lurralde geienetan —danean ezpada— zurien nagusitza mantentzea da. Ortarako, 1948-an agintera igo eban "National Party"-k lege asko argitaratu ebazan. Bai arraza diferenteen arteko alkarren artuemonak apartuaz, bai "baltzen lurralde" orreetatik kanpora arkitzen diran afrikatarren atzeritarrak lez kontsideratuaz. Ara beingoan aberria atzerri biurtu orreek! Terreno ortatik urteteko, ganera, baimena bear dabe baltzak, ta ez jake baimen ori emongo ezpada zurien serbitziora jartzekotan. "Zurien urietara" ezin dira sartu ezetarako be, txartel baten jabe izan ezik. Olako txartel barik atrapetan dabezanak, bakoitza bere errira botaten dabe poliziak. Bardin deutso senar-emazteak izan. Olan atrape ezkeron ba, senarra ta emaztea erri diferenteetakoak izan ezkeron, bakoitza bere sorterrira joan bear dabenez, suertau leike biak ez geiago alkar ikustea. Sarri pasetan da au.

"Esklabotasun-señale" onen kontra sarri pare dira baltzak azkeneko urte onetan. Batez be, gogoan artzeko modukoa izan zan 1960-koa, Sharpville-n.

Juztiziko Ministroa, gaur, eskubidez beterik dago Ego-Afrikari: Organizazio politikoak eta batzar agiriak galaso daikez. Pertsonaren ibillaldi ta mogimenduak zietz lotu daikez. Aldizkariak debekatu be bai. Ori dana egiteko, eztauko arrazoirik emon bearrik: asko da komunismuaren alde jokatu dabela akusatzea, komunismuari esankizun zabala emon deutse-ta, orretara, "apartheid"-en politikari oposizioa egiten deutesen era guztiak komunismua berbaren barruan sartzen dabezalarik.

Espetxeetako komisarioak deklaratu eban 5.293 pertsona izan zirala 1963-an espetxetuak, Estaduaren segurtasunaren aurka jokatzearen. Tabar...

Oposiziofoko buruzagi guztiak edo kartzelan edo atzerrian dagoz.

Kondenatuak ugari dira beti Ego-Afrika'n. Endazalekerizko politika onen karakteristika lez agertzen da au. 1962-an kondenatuak 384.497'tik gora ziran.

Zertan esan bearrik ez: sindikatu-eskubiderik eztauke baltzak, afrikatar-sindikatuak ez ditu Estaduak ontzat emoten. Uelgak galasota dagoz. Parlamentuan eukezan botoak be kendu eutsezan baltzeri. Ezkontza naastuak debekatuta. Alkarkizun-eskubiderik eztago. Zietz kontrolatuta dago edukazio guztia, goitik beeraifio.

Auxe da "apartheid" politika. Verwoerd-en jokabidea.

Ta ikasi, zertako ikasi bear dabe baltzak, ifioiz ezin badabe alturako ofiziorik bereganatu? Zer difiot "alturakorik"? Baltzak ezin dira ez kamionero, ez barmen, izan. Arritzeko?

Politika onen ondorioak

Enda-banaketa orregatik, zurien ta afrikatarren lansariaren proporzioa, meatze-industrietan 15-tik 1-rakoa da, gitxi-gorabera; trasformazio-industrietan, 5-tik 1-rakoa.

1960-an, biztanletza osoaren eunetik 19.3 egiten eben zuriak, ta errenta nazionalaren %-tik 67 artzen eben. Afrikatarrek, ostera, eunetik 68.4 egiten ebela-rik 26.5 artzen eben. Eta "koloredunak" eta asiatarrek eunetik 12.4 egiten eben, eta %-tik 6.5 artu. Alde ederra.

Auxe da "apartheid" politika.

Bistan da. Olako astakeriak egitea txarto dago. Baiño..., pekatariak be ba gara-ta, tire... parkatu lei. Ostera, —benetan!— konsentidu ezin leikena da ori dana lege lez ezarrita eukitea. Ogeigarren gizaldian "esklabutza" lege bilakatu? Olakorik! Egia esan eban gero, gauza arrigarriak ikusteko jaiok garala esan ebanak! Hendrik Verwoerd-eri pekatu larru au ezteutso ifioiz munduak parkatuko.

Hendrik Verwoerd joan da. Baiña gizon bakoitxak ixten deu bere atzetik ondorioa, onerako edo txarrerako. Joan XXIII-garrenak bakea ta askatasuna itxi euskuzan. Verwoerd-ek?

Verwoerd-en pentsaera ta jokaera bein betirako auts biurtuko ete dira, bere gorpua "heroen illerrian" antzera? Nai bai. Uste ez.

joan mari torrealday.

"Apartheid" politikari buruz iritxi batzuk:

"Apartheid" politika ori moralari bagagozko iguingarria da, intelektualki penagarria, ta espiritualki defendidu-ezifia.

(1962-ko azillaren 12-an Patrick Wall jaunak, Batzar Nagusiko 4-garren komisiioan Erri Batuen delegazioaren izenean Parlamentuan berba egin ebanean).

"Muga jarri ta azkenik-deuseztu ez badogu egiten, agirian dago enda-gudu monstrotu ondatzaille bat biurtuko dala. Ta bere aldean, lenengo ta gaurko ideaia ta erligiño burrukak familiko sesioak emongo dabezala".

(U Thant Nazifio Batuen Idazkari Nagusiak, igaro dan urtean munduan arraza bereizteak —discriminación racial— ekarririkako ondorio negargarriak azaltzean).

"Politiku komunidadeen arteko alkarren artuemanak egiagan eraiki bear dabe. Eta egiak, ezer baiño leen, artuemon orretan edozein endakari kutsu baztertu daijala eskatuten dau; beraz, politiku komunidadeak duda barik, jatorriz alkarte dirala aitortu bear da. Geroiztik, bakoitzak ba dauko eskubide berbera bizi izateko, ugaltzeko, ortarako bear daben irixpide izateko; aolan bakoitxak izan bear dau lenengo eginkizun ori bere gain artzen; eta azkenik, ba dauko izen ona ta zor jakon begiramen izateko eskubidea be".

Pacem in terris-ek.